

پروہشکاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یکی از اولین سالن‌های تئاتر که در سالهای پایانی سده سیزدهم شمسی در تهران بنا گردید و چند دهه علاقمندان و دوستداران هنر تئاتر را قادر ساخت که نمایشنامه‌های مختلف به‌روی صحنه آورند، «سالن تئاتر زرتشتیان» تهران بود.

بانی و مبتکر ساختن سالن تئاتر زرتشتیان، افلاطون کیخسرو شاهرخ یکی از زرتشتیان فاضل تهران بود. در سال ۱۲۹۵ شمسی، با همت و پشتکار و سرپرستی افلاطون کیخسرو شاهرخ و هفت تن دیگر از زرتشتیان علاقمند به هنر تئاتر، به نام‌های ۱- میرزا شاهرخ کیخسرو شاهرخ، ۲- میرزا مهربان خداداد، ۳- میرزا شهریار خداداد، ۴- میرزا شاه بهرام فرهاد، ۵- میرزا مهربان شاپور، ۶- میرزا شاه‌جهان گودرز، ۷- میرزا ظهراب مهربان، «هیئت نمایشی زرتشتیان» تهران تشکیل شد. هدف اولیه این گروه، اجرای برنامه‌های تئاتر و کسب عواید برای یاری به جمعیت‌های خیریه زرتشتیان بود. هر یک از این هشت تن مبلغ چهل قران به‌عنوان وام به خزانه هیئت پرداختند و مبلغ سی و دو تومان فراهم آوردند؛ با این پول آنان سالن سینمایی اجاره کرده و فیلم نمایش می‌دادند،

پس از چندی از عواید حاصله از نمایش فیلم، مبلغ چهل قرانی که هر یک از اعضای هیئت پرداخته بودند به آنها مسترد گردید، و با بقیه آن مجدداً به اجاره سالن و نمایش فیلم پرداختند. با سودی که از این طریق کسب کردند، در محل مدرسه دخترانه زرتشتیان واقع در چهارراه قوام-السلطنه کوچه شاهرخ، سالن تئاتر بنا کردند. سالن تئاتر زرتشتیان که با اسلوب صحیح و برای اجرای نمایشنامه‌ها بنا گردیده بود، اولین سالن تئاتر واقعی غیر دولتی تهران محسوب می‌گردد.^۲ سالن‌های تئاتر دیگر که در تهران وجود داشت از حیث نور و تجهیزات قابل مقایسه با این سالن نوبنیاد نبود. مشکلات فراوانی بر سر راه بانیان سالن تئاتر زرتشتیان قرار داشت، ولی «هیئت نمایشی زرتشتیان» با مقاومت در برابر مشکلات راه را هموار کرده و به فعالیت خود ادامه دادند.

در سال ۱۳۰۷ شمسی در سالن تئاتر زرتشتیان، نمایشنامه‌های «بیژن و منیژه»، «لیلی و مجنون» و «وامق و عذرا» به کارگردانی ظهیرالدینی به نمایش گذاشته شد. سپس نمایشنامه‌های «مریض خیالی» اثر مولیر، و کمدی «حاج عبدالشکور» زیر نظر سید علی نصر به روی صحنه آورده شد.^۳ در همان سال چند نمایشنامه از شکسپیر در سالن زرتشتیان اجرا گردید.^۴

در سال ۱۳۰۸ چند تن از دوستان هنر تئاتر گرد هم آمدند و «تئاتر سیروس» را در سالن زرتشتیان بنیان نهادند، برخی از محققانی که درباره تئاتر تهران مطالعه کرده‌اند، آگاهی‌شان در مورد تئاتر سیروس و نمایشنامه‌هایی که در آن اجرا گردیده، اندک است و از حیات تئاتر سیروس آگاهی چندانی ندارند، به عنوان مثال نوشته‌اند:

«در سال ۱۳۰۸ شمسی آقای آرداشس نازاریان تئاتر و استودیوئی Studio ، بنام سیروس در محل سالن زرتشتیان زیر نظر آقای طریان تأسیس گردید و پس از تحمل زحمات زیاد دوام نیاورد و تعطیل گردید.»^۴

بانیان تئاتر سیروس عبارت بودند از آرداشس نازاریان، آردو طریان و افلاطون کیخسرو شاهرخ.

در اوایل سال ۱۳۰۸ شمسی، سالن تئاتر زرتشتیان مورد تعمیر قرار گرفت، با افزایش تجهیزات آن و ایجاد سالن انتظار مناسب و فراهم آوردن امکانات رفاهی بیشتر، سالن مزبور را به صورت یکی از مدرن ترین سالن های نمایش آن عصر تهران درآوردند و نام «تئاتر سیروس» بر آن نهادند. هیئت مدیره تئاتر سیروس «استودیو تئاتر»^۵ی زیر نظر آردو طریان برای آموزش هنر تئاتر به علاقمندان ایجاد کرد. استودیو تئاتر، «تئاتر سیروس» دومین مرکز آموزش هنرهای دراماتیک در تهران است، که علاقمندان تئاتر را بخود جلب کرد.

هیئت مدیره تئاتر سیروس در اوایل سال ۱۳۰۸ شمسی پس از آماده شدن سالن تئاتر سیروس، اهداف خود را از گشایش تئاتر سیروس طی اعلامیه ای به این شرح بیان کرد:^۶

«اولین تئاتر دائمی ملی ایران «سیروس»

در این عصر طلایی تجدد ایران که ایرانیان از هر حیث با اشتیاق تمام به طرف ترقی سیر می نمایند و به تجدد صنایع مستظرفه ملی با توجه مخصوص نگاه می کنند، نبودن يك تئاتر ملی در ایران که بتواند در موقع استراحت هم به اهالی محترم درس اخلاق و تربیت بدهد از طرف متنورین و ترقی خواهان و متجددین يك نقص محسوس بود. بنابراین

اولین تئاتر ملی ایران بنام اولین موسس سلطنت ایران سیروس [کبیر] تأسیس گردیده تا اهالی محترم در مواقع استراحت دماغ، استفاده اخلاقی کرده باشند.

این موسسه حاضر شده است که مطابق اقتضای وقت و محل، موانعی که تا امروز در جلو بود برداشته و نواقص آنرا تکمیل نماید. مرام هیئت این موسسه این است که در هر جا یک نفر آرتیست قسایل در بازیهای درام و کومیک و اپرت و موسیقی باشد، بدور خود جمع‌آوری کرده و اسلوب و اجرای این فن ظریف را بآنها یاد و همه‌گونه اسباب سهولت برای آنها فراهم کند که با یک ترتیب و طریق منظمی از عهده نمایشات برآیند و همچنین هیئت تئاتر سیروس مصمم است که بوسیله کلاسهای مخصوص از جوانهای مستعد و قابل برای عالم تئاتر ایران و هیئت اکثرهای دسته که استازشان را در این مدرسه به‌تمام رسانده باشند، تدارک نماید.

تئاتر سیروس در مدت موسم تئاتر سال جاری نمایشات خود را در طالار تئاتر زردشتیها بمعرض نمایش خواهد گذارد. بنای این تئاتر جدیداً تعمیر و از هر حیث برای نمایشات قابل توجه تناسب داده شده و یک سالون مخصوص رقص و یک اطاق انتظار در جنب سالون تئاتر مهیا شده و حتی‌المقدور اسباب سهولت و آسایش خواتین محترمه و آقایان محترم فراهم شده، افتتاح تئاتر بزودی بوسیله‌اعلان علیحده اخطار خواهد شد.

دفتر سیروس از ساعت ۴ الی ۶ بعد از ظهر برای پذیرائی آقایانیکه مایل بکسب اطلاعات باشند حاضر است.
دفتر تئاتر سیروس کوچه ادریان نمره ۳

هیئت مدیره تئاتر ملی سیروس»

در اواخر تابستان سال ۱۳۰۸ هیئت مدیره تئاتر سیروس اطلاعاتی دیگری به این شرح منتشر ساخت:^۸
 «در مهرماه ۱۳۰۸ در سالون باشکوه زرتشتیان طهران، نمایشات - کنسرتها و شب نشینی های تدریجی اولین تئاتر دائمی ملی ایران
 سیروس

شروع خواهد شد

سالون جدیداً تعمیرشده و بناهای جدید بانضمام سالون استراحت احداث میشود که از هر حیث موجبات رضایت تماشاچیانرا فراهم می کند.

اشخاصی که با هیئت مدیره تیاتر ملی سیروس مراجعاتی داشته باشند همه روز بغیر از روز جمعه از ساعت ۴ الی ۶ بعد از ظهر مراجعه کنند بخانه نمره ۴ خیابان ادریان نمره تلفن ۱۸۷۵ هیئت مدیره تیاتر ملی سیروس»

در آذرماه ۱۳۰۸، نمایشنامه «ماهیار» یا «یک قربانی» درام اجتماعی به قلم علی اکبر سیاسی (دکتر علی اکبر سیاسی استاد دانشگاه) در تئاتر سیروس به کارگردانی آ. آریزاد (اردو طریان) به روی صحنه آورده شد، عواید این اجرا در اختیار کلوب ایران جوان قرار داده شد.^۹

نمایشنامه «ماهیار» یا «یک قربانی» مورد استقبال مردم طهران قرار گرفت، این نمایشنامه مجدداً در روز ۵شنبه پنجم دیماه ۱۳۰۸ ساعت شش و نیم بعد از ظهر در «تئاتر سیروس» اجرا گردید.

بهای بلیط این نمایشنامه از سه قران تا سی قران بود. نقش آفرینان نمایشنامه «ماهیار» یا «یک قربانی» عبارت بودند از:
 خانم لالا (وارطو طریان همسر اردو طریان) در نقش

ماهیار، خانم د. گیورگیان در نقش فیروزبخت، آقای... در نقش قنبر علیخان، آقای ص. فرامند در نقش فرامند، آقای ح. خیرخواه در نقش معین، آقای ه. صفامنش در نقش مشهدی قربان، آقای کیوان فر در نقش دکتر، آقای صادق بهرامی در نقش مستشیر دیوان، آقای طبیعت در نقش فراش پست.

در پوستری که در این مورد تهیه و توزیع گردیده بود نوشته شده بود:^{۱۰}

«بنا بتقاضای جمعی از خانمها محترمه و آقایان محترم برای دومین دفعه در روز پنجشنبه ۵ دیماه ۱۳۰۸ ساعت شش و نیم بعد از ظهر «ماهیار» یا «یک قربانی دیگر» درام اجتماعی در سه پرده - بقلم آقای علی اکبر سیاسی، تحت نظر صنعتی آقای آ. آریزاد.»

در این پوستر پس از معرفی نقش آفرینان گفته شده بود: «گذارشات ماهیار مربوط به پانزده سال قبل میباشد» و نیز اضافه کرده بودند: تماشایان محترم باید بلیط خود را در تمام مدت نمایش برای ارائه بمفتش نگاه دارند. روز پنجشنبه ۱۹ دیماه ۱۳۰۸ دو نمایشنامه در یک شب در تئاتر سیروس اجرا گردید:^{۱۱}

نمایشنامه اول «شرافت» نوشته هرمان زودرمان نویسنده آلمانی در یک پرده و نمایشنامه دوم «زن گنگ» کمدی در دو پرده نوشته نویسنده مشهور فرانسوی آناتول فرانس بود؛ نقش آفرینان اصلی این دو نمایشنامه خانم وارطو طریان (لالا) آقای آردو طریان و کارگردان آن آردو طریان بودند.

در سال ۱۳۰۸ ملکه افغانستان که برای دیدار از ایران به تهران آمده بود در «تئاتر سیروس» حضور یافته و در

حضور وی اپرت «جشن گلها» به کارگردانی رفیع حالتی با شرکت پری آقابایف (آقابابیان) و رفیع حالتی و گروه خوانندگان و رقصندگان ارمنیان تهران اجرا گردید. ۱۲

در سال ۱۳۰۹ چند نمایشنامه به زبان فارسی و یک نمایشنامه به زبان ارمنی در این سالن به اجرا درآمد. از معروفترین نمایشنامه‌هایی که در طی سال ۱۳۰۹ در این سالن اجرا گردید و بسیار مورد توجه قرار گرفت نمایشنامه شب هزار و یکم نوشته میرزا رضاخان شهرزاد و دو تابلو از اپرای آنوش، نوشته هوهانس طومانیان نویسنده و شاعر شهیر ارمنی بود. اپرای «آنوش» به وسیله نویسنده فاضل رشید یاسمی به فارسی ترجمه شده بود.

اپرای آنوش، دومین اپرایی است که در تهران اجرا گردید و اکثر هنرمندان آن از ارمنیان تهران بودند، سرپرست ارکستر، هامبارسوم گریگوریان، رهبر گروه کر ارمنیان تهران بود.

نمایشنامه شب هزار و یکم همراه با اپرای «آنوش» نخست در روز جمعه ۲۱ آذرماه ۱۳۰۹ به نفع «انجمن متفقه نسوان» به موقع اجرا درآمد.

نقش آفرینان نمایشنامه شب هزار و یکم عبارت بودند از: خانم لالا (وارطو طریان) در نقش دنیازاد خواهر زوجه امیر؛ بانو ملوک ضرابی در نقش شهرزاد، زوجه امیر؛ خانم پری آقابایوف (آقابابیان) ستاره بالت؛ آ. آریزاد (آردو طریان) در نقش امیر؛ معز دیوان فکری در نقش زهره مدیر تشریفات؛ آقارفعی حالتی در نقش کافور خواجه زنگی.

گریمور، میرعمادی، سوفلور باقرخان دبیری و کارگردان آ. آریزاد (آردو طریان). ارکستر کلوب باربد به سرپرستی

مه‌رتاش با گروه تئاتر هم‌کاری داشت.

نمایشنامه شب هزار و یکم و اپرای «آنوش» بسیار مورد توجه اهالی تهران قرار گرفت و نویسندگان جراید پایتخت از نمایشنامه و بازیگران تمجید فراوان کردند، در روز ۲۲ آذرماه ۱۳۰۹ در روزنامه اطلاعات درباره نمایشنامه شب هزار و یکم مطالبی به شرح زیر درج گردیده بود: ۱۴

«صرف نظر از این که پیس بقلم نویسنده جوان و باذوق ما آقای شهرزاد تنظیم شده بود، یعنی لطیف‌ترین قریحه برای بصورت تاتر درآوردن آن بکار رفته بود، یکی از پیس‌های جالب و زیبایی بود که کمتر نظیر آن دیده شده است، در مملکتی که تاترهای خوب و با معنی در واقع انگشت‌شمار است، دیدن یک چنین تاترهائی که در تحت نظر و بعهد بازی‌کنان قابل گذارده می‌شود قابل تقدیس و تمجید است...»

در ۲۷ آذرماه ۱۳۰۹ در روزنامه اقدام درباره اجرای مجدد نمایشنامه «شب هزار و یکم» و «اپرای آنوش» بشرح زیر آگهی درج گردیده بود: ۱۵

«نمایش بی نظیر شب هزار و یکم بقلم توانای آقای شهرزاد بسا یک آکت از آنوش ترجمه فاضل محترم آقای رشید یاسمی برای دومین دفعه در سالون زرتشتیان داده خواهد شد، عهده‌داران رلها از مهمترین آرتیست‌ها خواهند بود، این نمایش از طرف «انجمن متفقه نسوان» در لیله سه‌شنبه دوم دی به منفعت خیر داده خواهد شد.»

نمره اعلان ۶۰۱

نمایشنامه «شب هزار و یکم» و «اپرای آنوش» در روزهای اول و دوم دی‌ماه ۱۳۰۹ مجدداً اجرا شد، در بخشی از پوستری که برای این نمایشنامه و اپرا تهیه

شده بود نوشته شده است: «درام مفصل و باشکوهی که تاکنون مانند آن در صحنه‌های ایران نمایش داده نشده است.

ساعت شروع هفت و نیم بعد از ظهر

قیمت بلیط از پنج قران الی پنج تومان

از جمله روزنامه‌های تهران که در مورد نمایشنامه «شب هزار و یکم» و «اپرای آتوش» مطلب نوشته بودند روزنامه اقدام بود. طباطبائی مدیر داخلی روزنامه اقدام، نوشته بود: ۱۷

مشاهدات يك شب باشکوه

باآنکه در ایران آرتیست به تمام معنی هنوز وجود ندارد و پیسی هم که کاملاً مطابق روحیات و اخلاق ایرانی باشد و اوضاع زندگانی و طرز رفتار ما را تشریح نموده باشد نوشته نشده است، ولی نمایش بی نظیر شب هزار و یکم که برای اولین دفعه در سالون زرتشتیان از طرف انجمن متفقه نسوان به منفعت خیریه داده شده حقیقتاً جالب توجه بود و میتوان گفت اولین نمایشی بود که مطابق با روحیات و اخلاق ما بمعرض نمایش گذاشته شد. از قرار معلوم پیس مذکور بقلم توانای آقای شهرزاد و ترجمه فاضل محترم رشید یاسمی میباشد که نویسنده آن از هر جهت با ذوق و منورالفکر می باشد که مطابق روحیات و اخلاق ایرانی برشته تحریر در آورده و مقصود را تعقیب کرده است نمایش مذکور تحت نظامت آقای آرین پور تشکیل که در اثر مراقبت و مواظبت ایشان از هر حیث منظم و مرتب بود.

کسانیکه در این نمایش رل خود را بخوبی ایفا نمودند:

۱- مادام پری آقابابوف که عهده دار رقص و آواز و

بالت بوده و کاملاً ایفا نموده و خوب از عهده برآمد.

۲- مادام طریان عهده‌دار رل دنیا زاد که رل خود را بخوبی ایفا نمود.

۳- آواز ضرابی که از شه‌الله جلوه خاصی به صحن تاتر داده بود و میتوانیم واقعاً اظهار کنیم که آواز دلکش ضرابی از هر حیث جلب توجه عموم نموده آهنگ‌های آواز مذکور پس از هر دقیقه صدای دست زدن حاضرین را بقلک می‌رساند.

۴- مسیو طریان [آقای آ. آریزاد] که عهده‌دار دو رل مهم بود و هم رژیستری خود را در نهایت دقت انجام داد و هم رل امیر را با کمال مهارت و خوبی ایفا نمود.

۵- معز دیوان فکری که رل زهره مدیر تشریفات حرم را در نهایت مهارت انجام داده بقسمی که عموماً از رل ایشان رضامندی کامل را اظهار می‌نمودند.

۶- آقای آقار فیه که عهده‌دار میرغضب بودند حرکاتش طبیعی و مثل این بود که راستی راستی چندین سال است که رل مزبور را ایفا نموده است. بعلاوه ارتیست‌ها، آقای میرزا اسمعیل‌خان مهرتاش مدیر کلوب یاربد و سایر اعضای جامعه یاربد که قسمت مهم موسیقی را عهده‌دار بودند که نهایت جلب توجه را نموده نغمات آنها حقیقتاً روح تماشاچیان را فرح میداد. چیزی را که ناگزیر از اظهار آن هستم قدردانی و تشکراتی است که از طرف خود و عموم به انجمن متفقه نسوان تقدیم میداریم که در اثر احساسات و فکر روشن آن هیئت بوده که یکدسته ارتیست‌های مشهوره چنین پیس مشکلی را بازی کرده و عموم از ایفای رل خود برآمدند و رویهم رفته باید اعتراف کرد تاتر ایران که عضویت از ادبیات، پیشرفت کرده و فلج نمانده است. ما بوجود هیئت محترم انجمن متفقه نسوان مباحثات می‌نمائیم.

کلیه عواید حاصله در اختیار «انجمن متفقه نسوان» قرار داده شد و کلیه بازیگران به‌طور افتخاری در این نمایشنامه و اپرا شرکت جسته و وجهی دریافت نکرده بودند، «انجمن متفقه نسوان» در روزنامه اقدام از کلیه بازیگران و کسانی که در اجرای نمایش مزبور سهمی داشتند تشکر کرد: ۱۸

«تشکر حس ادای وظیفه ما را وادار میکند که از زحمات عموم خانم‌ها و آقایان محترمی که زحمت کشیده و افتخاراً در نمایش «شب هزار و یکم» ما را مساعدت نموده‌اند قدر دانی و تشکر نمائیم مخصوصاً لازم میدانیم که بوسیله این مختصر از خانم مادام لالا طریان، ملوک خانم ضرابی، مادام پری آقابابوف، آ. آریزاد و جامعه باربد و سایر اشخاص محترم و خانمهایی که در نمایش مذکور ما را کمک کرده امتنان نموده و صمیمی‌ترین تبریکات خود را برای موفقیت ایشان در این امر تقدیم داریم.

«از طرف انجمن متفقه نسوان»

آهنگ‌های «شب هزار و یکم» از ساخته‌های آقای محبوبی بود که به‌وسیله ارکستر کلوب باربد و بهره‌بری اسمعیل مهرتاش مدیر کلوب اجرا گردید. ۱۹

در اواخر اسفندماه ۱۳۰۹ نمایشنامه «سونات گروتز» به‌زبان ارمنی در سالون تئاتر سیروس اجرا گردید. در پوستری که به همین مناسبت چاپ گردیده بود، محل اجرای نمایشنامه به ارمنی «تئاتر سیروس» سالن سابق زرتشتیان ذکر شده بود.

«سونات گروتز» داستانی است که لئون تولستوی نویسنده شهیر روس در سال ۱۸۹۰ میلادی به رشته تحریر درآورده است. ۲۰ آردو طریان داستان مزبور را از زبان فرانسه به‌زبان ارمنی ترجمه کرده و نمایشنامه‌ای بر اساس داستان مزبور

تنظیم نمود.

نمایشنامه «سونات گروتز»^{۲۱} شب جمعه ۲۳ اسفند ماه ۱۳۰۹ ساعت ۹ بعد از ظهر به وسیله اعضای «استودیو دراماتیک»^{۲۲} در تئاتر سیروس به روی صحنه آورده شد. کارگردان نمایشنامه «سونات گروتز» هنرمند و کارگردان مشهور آردو طریان (آ. آریزاد) بود و ایفاگران نقش‌ها عبارت بودند از:

لالا طریان در نقش لورا، و. موسسیان در نقش مادر، ه. ماردیروسیان در نقش ورا، آ. پایلون در نقش دروختا، زنیسگی، و. تاتووسیان در نقش عمو، آ. درهواهانسیان در نقش دکتر، آ. اریزاد (آردو طریان) در نقش بوزین‌شهای. بهای بلیط از سه قران تا بیست قران و برای دانش‌آموزان دو قران بود.

در سال ۱۳۱۰ دیگر از تئاتر سیروس نامی برده نمی‌شود و گویا فعالیت تئاتر سیروس منحصر به سالهای ۱۳۰۸ و ۱۳۰۹ بوده است.

در اوایل سال ۱۳۱۰ گروه تئاتر انجمن فارغ‌التحصیلان مدرسه مختلط هایگازیان به سرپرستی آردو طریان، برای کمک مالی به مدرسه هایگازیان و کودکان ارمنیان تهران، دو نمایشنامه آماده اجرا کردند، و در روز چهارشنبه پانزدهم اردیبهشت ماه ۱۳۱۰ شمسی ساعت هشت و نیم بعد از ظهر در سالن تئاتر زرتشتیان دو نمایشنامه مزبور به روی صحنه آورده شد.^{۲۳}

نمایشنامه اول کمدی در سه پرده بنام «نیوبه» و به کارگردانی آردو طریان (آ. آریزاد) بود. نقش آفرینان این نمایشنامه عبارت بودند از:

لالا طریان در نقش نیوبه، و. موسسیان در نقش شوشان،

ه. ماردیروسیان در نقش ورگینه، ب. هوسپیان در نقش دریا، آشوت در هوهانسیان در نقش ژرژ، آرا در هوهانسیان در نقش کنستانتین، س. گریگوریان در نقش معلمه، و. ماردیروسیان در نقش شاهزاده، وازگن داویدیان در نقش نوکر و آردو طریان (آ. آریزاد) در نقش استپان.

نمایشنامه دوم، کمدی «فوکس تروت» در یک پرده به کارگردانی آردو طریان بود. و بازیگران آن عبارت بودند از: س. گریگوریان در نقش مرجان، آشوت در هوهانسیان در نقش مرد کودن، آرا در هوهانسیان در نقش بدروس، وازگن داویدیان در نقش گوبالیان و آردو طریان در نقش واپچه. بهای بلیط‌های این نمایشنامه‌ها سه قران تا بیست و پنج قران بود. از سالن زرتشتیان تا سالهای ۱۳۲۸ و ۱۳۲۹ برای اجرای برنامه‌های تئاتر استفاده می‌گردید.

«از ابتدای فعالیت تئاتر سیروس، کارگردان اکثر نمایشنامه‌هایی که در این سالن اجرا گردید آردو طریان بود. آردو طریان که نام هنری او آ. آریزاد بود، علاوه بر کارگردانی نمایشنامه‌ها، ایفای نقش نیز می‌کرد، و همسرش خانم وارطو طریان که نام هنری او لالا بود او را یاری می‌داد. آردو طریان از نخبگان هنر تئاتر ایران در آغاز سده چهاردهم شمسی است. آردو طریان در ۱۵ سپتامبر سال ۱۸۹۲ میلادی در محله ارمنیان تهران واقع در دروازه قزوین (حوالی میدان آرامنه فعلی) دیده بجهان گشود»^{۲۴}. ارمنیان در آن محله مدرسه‌ای به نام مدرسه هایگازیان بنیان نهاده بودند، آردو طریان در مدرسه هایگازیان به تحصیل پرداخت، پس از فراغت از تحصیل به زبانهای فارسی، فرانسه و ارمنی تسلط کامل پیدا کرده بود، او سپس به آموختن زبان روسی پرداخت.

آغاز فعالیت هنری آردو طریان سال ۱۹۱۴ میلادی، ۱۲۹۳ شمسی است. ارمنیان تهران علاقمند به هنر تئاتر در سال ۱۸۸۱ میلادی (۱۲۶۰) شمسی، انجمنی بنام «انجمن دوستداران تئاتر» تأسیس کردند. آنان از سالن تئاتر مدرسه هایگازیان استفاده می‌کردند. این انجمن نخستین انجمنی در ایران محسوب می‌گردد که علاقمندان تئاتر برای پیشرفت هنر تئاتر بوجود آوردند. «انجمن دوستداران تئاتر» کلیه عواید حاصله از اجرای نمایشنامه‌ها را در اختیار هیئت مدیره مدرسه هایگازیان قرار می‌داد، و هنرمندانی که در نمایشنامه‌ها نقش آفرینی می‌کردند وجهی دریافت نمی‌کردند. آردو طریان از سال ۱۹۱۴ میلادی ۱۲۹۳ شمسی، در نمایشنامه‌های انجمن مزبور شرکت می‌کرد، او پس از چندی یکی از برجسته‌ترین بازیگران تئاتر ارمنیان تهران گردید. آردو طریان برای کسب معلومات بیشتر در سال ۱۹۱۷ میلادی عازم مسکو گردید، او ضمن تحصیل به مطالعه و کسب تجربه در هنر تئاتر که بسیار مورد علاقه‌اش بود پرداخت. سپس به تهران آمد و در سال ۱۹۲۲ میلادی (۱۳۰۱ شمسی)، فارغ‌التحصیلان مدرسه مختلط هایگازیان، انجمنی به نام «انجمن فارغ‌التحصیلان مدرسه مختلط هایگازیان» تأسیس کردند، در انجمن مزبور برای علاقمندان به هنر تئاتر، «استودیو تئاتر»^{۲۵} بوجود آوردند. در استودیو مزبور که نخستین مرکز آموزش تئاتر در تهران محسوب می‌گردد، هنرهای دراماتیک آموزش داده می‌شد. بانی و مبتکر «استودیو تئاتر» آردو طریان بود.

آردو طریان به هنر تئاتر عشق می‌ورزید، و در کلیه نمایشنامه‌هایی که ایفای نقش و کارگردانی می‌کرد، به‌هیچ عنوان وجهی دریافت نمی‌کرد و به‌طور رایگان شرکت می‌کرد.

همسر او خانم لالا (وارطو طریان) نیز در کلیه نمایشنامه به طور رایگان ظاهر می‌شد و نقش آفرینی می‌کرد.

خانم وارطو طریان نیز پس از فراغت از تحصیل (او نیز شاگرد مدرسه مختلط هایگازیان بود) برای ادامه تحصیل در سال ۱۹۱۰ به کشور سوئیس رفت^{۲۶} در ضمن تحصیل چون علاقه به هنر تئاتر داشت، تجربیاتی در این زمینه کسب کرد و پس از بازگشت به ایران با آردو طریان ازدواج کرد. او در کلیه نمایشنامه‌هایی که شوهرش کارگردانی می‌کرد، بازی می‌کرد.

در سال ۱۳۰۰ شمسی گروهی از جوانان تحصیل‌کرده مانند، سعید نفیسی، سید رضا هنری، غلامعلی فکری، مشفق کاظمی، صادق مقدم و کامران همایون که علاقمند به هنر تئاتر بودند یک گروه تئاتر تشکیل دادند^{۲۷} و نمایشنامه‌های «الاه» بقلم مجتبی طباطبائی و «پریچهر و پریزاد» نوشته رضا شهرزاد به کارگردانی آردو طریان و نقش آفرینی خانم‌ها لالا (وارطو طریان) و پری آقابایف (آقابابیان) و گروهی از جوانان ارمنی به‌روی صحنه آورده شد. این دو نمایشنامه بسیار مورد توجه اهالی تهران قرار گرفت، سپس این دو نمایشنامه را در شهرهای رشت و بندر پهلوی (بندر انزلی) اجرا کردند.

در سال ۱۳۰۰ شمسی «کانون ایران جوان» به کمک حسن مقدم و تعدادی از جوانان ایرانی که از فرنگ بازگشته و علاقمند به هنر تئاتر بودند، تشکیل گردید.

یکی از موثرترین مهره‌های آن کانون آردو طریان بود. ریاست این جمعیت را مدتی تیمورتاش و چندی، علی‌اکبر سیاسی، و زمانی مشیرالدوله نفیسی به عهده داشتند. آردو طریان با یاری همسرش خانم لالا (وارطو طریان) و لرتا و

معز دیوان فکری، نمایشنامه‌هائی برای «کانون ایران جوان» اجرا کردند. یادگار این هنرنمائی‌ها يك جفت گلدان نقره است که عبارت زیر بر آن دیده می‌شود^{۲۸}:

«تقدیم به مادام طریان از طرف ایران جوان ۱۳۰۰ شمسی»

همکاری آردو طریان و همسرش با «کانون ایران جوان» تا سال ۱۳۰۹ ادامه داشت، چون جعبه سیگار رومیزی نقره‌ای که عبارت «تقدیمی ایران جوان به مادام لالا طریان و آقای آ. آریزاد مهرماه ۱۳۰۹» بر روی آن مشاهده می‌گردد، به انضمام دو گلدان فوق‌الذکر زینت‌بخش منزل فرزند آنان، خانم دکتر آلتوش طریان (استاد فیزیک دانشگاه تهران) است. در سال ۱۳۰۱ نمایشنامه «جعفرخان از فرهنگ آمده» نوشته حسن مقدم در شب ۸ حمل در تالار گراند هتل تهران به کارگردانی آردو طریان اجرا گردید.^{۲۹} این نمایشنامه در سال ۱۳۰۱ در چاپخانه فاروس تهران چاپ شد. در صفحه نخست این نمایشنامه نوشته شده «تقدیم به مادام وارطو طریان»^{۳۰}

آردو طریان (آ. آریزاد) در سال ۱۳۰۸ در تئاتر سیروس دومین استودیو تئاتر را ایجاد کرد و در این استودیو، طی دو سال فعالیت، گروهی از جوانان علاقمند به هنر تئاتر تعلیم یافتند. آردو طریان و همسرش خانم لالا (وارطو طریان) تا سال ۱۹۳۶ بر روی سن تئاتر تهران درخشیدند، ولی از سال ۱۹۳۷ که دولت ایران اجازه نداد ارمنیان نمایشنامه‌هائی به زبان ارمنی اجرا کنند، آن زوج هنرمند از صحنه تئاتر دور گشتند.

آردو طریان افسر ارتش بود و آخرین درجه‌ای که اخذ کرده بود درجه سرتیپی بود.

آردو طریان طبع شعر داشت و اشعاری که به زبان ارمنی
می سرود با نام آ. آریازن در جراید ارمنی زبان سراسر جهان
منتشر می گردید.

چرا به زبان ارمنی سرود می کرد؟
چرا به زبان ارمنی سرود می کرد؟

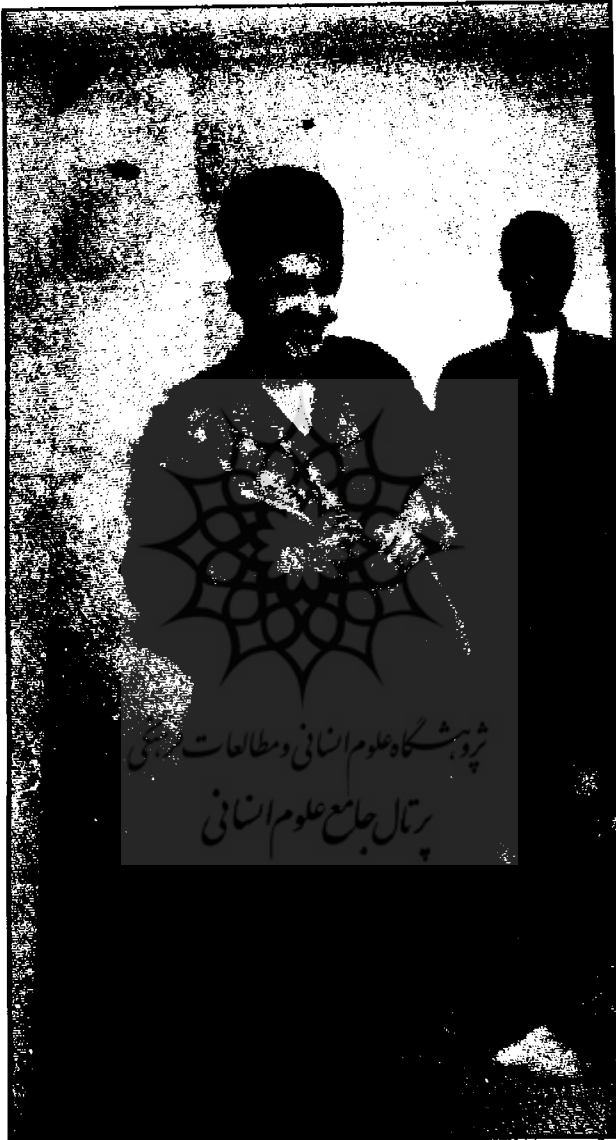

آردو طریان، بازیگر و کارگردان کاتر

پیشانی زرتشتیان
پیشانی زرتشتیان

هایک کاراکاش نویسنده و بازیگر

نمایش آرشین مالان از گروه تئاتر زنان

شپوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در ماه ۱۳۰۸ در

سالون با شکوه زرتشتیان طهران

نمایشات - کنسرتها و شب نشینی های تدریجی

اولین تیاتر دائمی ملی ایران

سیروس

شروع خواهد شد

سالون جدیداً تعمیر شده و بناهای جدید با انضمام سالون
استراحت احداث میشود که از هر حیث موجهیات رضایت
نمایشچیانرا فراهم می کند

اشخاصی که با هیئت مدیره تیاتر ملی سیروس مراجعاتی
داشته باشند همه روز بفرار از روز جمعه از ساعت ۴ الی ۶ بعد از
ظهر مراجعه کنند بخانه نمره ۴ خیابان ادریان

هیئت مدیر تیاتر ملی سیروس

نمره تلغف ۱۸۷۳

مطبعة «متمدن» طهران

شماره ۲۴-۲

شماره ۶۵۱ ندر

اولین تئاتر دائمی ملی ایران " سیروس "

در این عصر طلای نبرد ایران که ایرانیان از هر حیث با اشتیاق تمام بطرف ترقی سیر می نمایند و بتجدد دستین مستظرفه ملی با توجه مخصوص نگاه می کنند نبودن يك تئاتر ملی در ایران که بتواند در موقع استراحت هم به اهالی محترم درس اخلاق و تربیت بدهد از طرف مسئولین و ترقی خواهان و متجددین بکنش محسوس بود بنا بر این اولین تئاتر ملی دائمی ایران بنام اولین مؤسس سلطنت ایران سیروس [کبیر] تاسیس گردیده تا اهالی محترم در مواقع استراحت دماغ استازاده اخلاقی کرده باشند این مؤسسه حاضر شده است که مطابق اقتضای وقت و محل مواضعی که تا امروز در جلو بود برداشته و نواقص آنرا تکمیل نماید مرام هیئت این مؤسسه این است که در هر جا یک نفر آرتیست قابل در بازیهای دام و کومیک و اپرت و موسیقی باشد بدور خود جمع آوری کرده و اسلوب و اجرای این فن ظریف را با آنها یاد و همه گونه اسباب سهولت برای آنها فراهم کند که با يك تربیت و طریق منظمی از عهده نمایشات برآیند و همچنین هیئت تئاتر سیروس مضموم است که بوسیله کلاسهای مخصوص از جوانهای مستعد و قابل برای عالم تئاتر ایران ذهیت اکثرهای دسته که استازیشان را در این مدرسه به اتمام رسانده باشند تدارک نماید

نشان سیروس در مدت موسم نشان سال جاری نمایشات خود را در طالار نشان زردشتیها ب معرض نمایش خواهد گذارد بنای این تئاتر جدیداً تعمیر و از هر حیث برای نمایشات قابل توجه تناسب داده شده و يك سالون مخصوص رقص و يك اتاق انتظار در جنب سالون نشان مهیا شده و حتی المقدور اسباب سهولت وآسایش خوانین محترمه و اقبان محترم فراهم نموده اقتراح نشان زردی وسیله اعلان علیحدہ اختصار خواهد شد

دفتر سیروس از ساعت ۴ الی ۶ بعد از ظهر برای پذیرائی اقبانیکه مایل بکسب اطلاعات باشند حاضر است
دفتر نشان سیروس کوچه ادریان نمبر ۳

هیئت مدیره تئاتر ملی سیروس

نمبره تلفن ۱۸۷۵

مطبعة "تمدن" طهران

تئاتر سیروس

اولین تاتر دائمی ملی ایران

(در نمایشگاه زردشتیان)

روز پنجشنبه ۲۱ آذر ماه ۱۳۰۸ ساعت ۶ بعد از ظهر

بمنفعت جمعیت ایران جوان

ماهیار

یک قربانی دیگر

درام اجتماعی در سه پرده - بقلم آقای علی اکبر ساسانی
 مستطیر جنتی آملی - آریزاد - توسعه مادام لالا طریان
 و جسی آ کتریس و آ کتور های با استعداد

قیمت بلیط از سه قران تا سی قران -

تئاتر جوان محترم باید بلیط خود را در تمام مدت نمایش برای ارائه بهفتمین نگاه دارند

محل فروش بلیط

مقارۀ فدیمی	خیابان ناصریه	کتابخانه طهران	خیابان لاله زار
دواخانه اتحادیه	خیابان لاله زار	دوا خانه نظامی	خیابان چراغ برق
تجارخانه کانلم اف	خیابان سپه	شرکت زردشتیان	خیابان ناصریه
کالج آمریکائی	بیرون دروازۀ یوسف آباد	قادی اسلامبول	خیابان هدایت

خیابان علاء الدوله (کلوب ایران جوان) از پنج بعد از ظهر

همه روزه در دفتر تاتر - سیروس

روز نمایش از ساعت ۲ بعد از ظهر در بلیط فروشی تاتر سیروس

درب ورود چهار راه قوام السلطنه - کوچه شاهرخ

طیروز شانی

پروگرام

شب بی نظیر - به منقبت خیریه

از طرف انجمن متفقه نسوان

در صحنه زرتشتیان

۲۱ آذر ماه ۱۳۰۹ ساعت ۷ $\frac{1}{4}$ بعد از ظهر

در تحت نظر سنخه آ. آریزاد

(۱)

در تابلو از ایرای

آنوش

تصنیف ه. طومانیان شاعر معروف ارمنی

ترجمه فاضل محترم آقای رشید یاسعی

دل آنوش را مادام یری آقابابوف ستاره شرق

باشتراک جمعی از خوانین محترمه عهده دار خواهند بود.

ارکستر در تحت نظر آقای ه. کریکوریان اداره خواهد شد

نیم ساعت تنفس

(۲)

شب هزار و یکم

الف لیله

درام در يك پرده

قلم توانای دانشمند شهیر آقای میرزا رضا خان شهر زاد

عهدہ داران رلهای مهم

دنیازاد - مادام لالا - شهر زاد - خانم م . ضرابی

ستاره بالٹ - مادام پری آقابابوف

زهره - آقای معز دیوان فکری کافور - آقای آقا رفیع

شوشگاه امیر - آ. آریزاد فرنگی

عهدہ داران سایر رلهای مهمی از خواتین محترمه و آقایان محترم خواهند بود

سوفار - آقای باقرخان دبیری

گریبور - آقای میر عمادی

ارکستر - تحت نظر آقای مهر تاش توسط کلوب باربد اداره خواهد شد

برای رقص دسته قفقازی

در موقع تنفس ارکستر با شکوه کلوب باربد مترنم خواهد بود

شماره نهم ۸۰۹۶ اولین تئاتر دائمی ملی ایران

“سپروس”

برای آقایان محترم و خانمهای محترمه

در روز پنجشنبه ۱۹ دیماه ۱۳۰۸ ساعت ۵ شب و نیم بعد از ظهر

تحت نظر صنعتی آقاي آ. آریزاد

باشتراک:

مادام لالا - (طریان)

و جمعی آکریس و آکنورهای بنا استمداد

- ۱ -

شرافت

دوام در یک برده تصنیف هرمان زودرمان (آلمانی)

- ۲ -

زن گنگ

کمدی در دو برده تصنیف اناطول فرانس (فوانسوی)

قیمت بلیط از سه قران تا سی قران

محل فروش بلیط

خیابان لاله زار - کافه لاله زار	خیابان لاله زار - شماره ۱۰۱
خیابان ناصریه - تجارخانه زرتشتیان	خیابان ناصریه - سیگار فروشی تکون

همه روزه در دفتر تئاتر سپروس

روز نمایش از ۲ ساعت بعد از ظهر در بلیط فروشی تئاتر سپروس

درب ورود چهار راه قوام السلطنه کوچه شامرخ

۱۳۵۴
۲۲

نیت دفتر اعلانات شد ۵۰۶۱

یگشَب بی نظیر

باشركت مشهور ترين آرتيستهاى ايران
در تحت نظر صنعتى آ. آريزاد

شب هزار و يكم الف ليله

بقلم توانائى دانشمند شهر آقاى ميرزا رضاخان شهرزاد
درام متصل و باشكوهى كه تا كتون مانند آن در صحنه هاى ايران نمايش داده نشده است

از طرف انجمن متفقه نسوان - بمبضت خيويه

عهده داران بازيهاى مهم اين نمايش :

دنيا زاد خواهر زوجه امير - مادام لالا . زوجه مشهور امير الف ليله خام م . شربابى .
ستاره باله - مادام پرى آقا بابوف . امير الف ليله آقاى آ. آريزاد . زهره مدير
تشرىفات حرم - آقاى ممز ديوان فكرى . كافور خواجه زنگى آقاى آقا رفيع حائى
- سوافور - آقاى ابريشمى .

اركتير - دسته فتنازى و كلوپ پاريد

علاوه بر نمايش مجلل فوق دو آكت از نمايش جالب توجه آنوش

ترجمه فاضل محترم آقاى رشيد باسمى

باشتر ترجمه ستاره شرق

مادام پرى آقابابوف - اركتير : ۸ . كركيگودبان

عمل نمايش : در صحنه زينتبيان در بوم دوشنبه اول دى ۱۳۰۹ ساعت هفت و نيم بعد از ظهر

قيمت بليط از پنج قران الى پنج تومان

ورود اطفال كوچك هفت ساله ممنوع است و از هفت ساله بيالا بايد بليط داشته باشند

نمايش در هر ساعت شروع ميشود

محل فروش بليط

مفازة يارسى خيابان لاله زار   شنبه . مفازة آهن خيابان اسلامبول

مطبوعه فاروس   شركت تجارتيخانه زينتبيان خيابان ناسريه

مطبوعه فاروس   دفتر مجله عالم نسوان خيابان قوام السلطنه

مطبوعه « فاروس » طهران

اولین تئاتر دائمی ملی ایران

شماره ۴۸۹

“سیروس”

بنابراین افاضه جمعی از خانمها عمر ۴۰ و آقایان محترم رای دومین دفعه
در روز پنجشنبه ۵ دیماه ۱۳۰۸ ساعت شش و نیم بعد از ظهر

ماهپار

با

یک قربانی دیگر

درام اجتماعی در سه پرده - بقلم آقای علی اکبر سیاسی
تحت نظر صنعتی آقای آ. آریزاد -
با اشتراک:

مادام لالا - (ماهپار)

سوفلور آقای شاهریان - مادام دیورگیان - (فیروز بخت) آقای ب. - (قبر علیخان)
بنای ص. فرامند - (فرامند) آقای ح. خیرخواه - (مهین) آقای ه. صفامنش - (مشهدی قربان)
آقای کیوان فر - (دکتر) آقای ص. بهرامی - (مشهدی یوان) آقای طبعیت - (فراش بست)

گذارشات ماهپار مربوط به پانزده سال قبل میباشد

قیمت بلیط از سه قران تا سی قران -

تاشاچان محترم باید بلیط خود را در تمام مدت نمایش برای ارائه بهفترین نگاه دارند.

محل فروش بلیط

شبه بلیط فروشی تئاتر سیروس منازره بن از خیابان لاله زار نمره تلفن ۱۳

روز نمایش از ۲ ساعت بعد از ظهر در فروش تئاتر سیروس

درب ورود چهار راه قوام السلطنه - کوچه شاهرخ

www.zarathustrian.com

مطبوعه تمدن طهران

در تیاتر سیروس شب چهارم ۲۲ اسفند ماه نمایش اخلاقی به زبان ارمنی ۵۱۵ خواهد شد

„ՍԻՐՈՒՄ“ ԹԵԱՏՐՈՆՈՒՄ

(ՆԱԻԿԻՆ ԶՐԱԳԱՀՏԱԿԱՆ ՄՐԱՀՈՒՄ, ԽԻՑԲԱՆԷ ՀԱՀՐՈՒՅ)

ՔԻՆՊԱՐԹԻ, ՄԱՐՏ ԷՅԻՆ 1930 ԹԻՒ. ԵՐԵՎԱՆԵՆ ՃԱՆԸ 9-ԻՆ.

ՆԱԽԱՀԱՅԻՆՈՒԹԵԱՄԻ.

ՔԻՂԵԳԻՆՍ՝ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՐԱՄՏԻԿ ԱՏՈՒԴԻՑԻ
(ՄԱՍԿԻՆՈՒՄԻ Ե ԿՐԱԿԱՆ)

ԿՐԵՄԱԳՐԻԻ.

=== ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԿԱՄ ԹԻՀՐԱՆՈՒՄ ===
ԱՆՄԱՀ Լ. ՏՈՒՍՏՅՈՒ ԱԻՑԻՑ ԱՅԻՆԱՆ

ԿՐԵՑԵՐԵԱՆ ՍՕՆԱՏԸ

ԿՈՄԵԳԻՆ 4 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՄԻ

ՀԵՂԻՆԿՈՒԹԻՒՆ Փ. ՆՈՋԻԵՐԻ ԵՒ ԱՍԻՈՒՅՈՒ
ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ ՔՐԱՆԱՐԸՆ ԲՆԱԳՐԻՑ Ա. ԱՐԻՋՆ

ՄԱՍՆԱԿՈՒՄ ԵՆ

(Լ.ՕՐԿԱ)
ՏԻԿԻՆ ԼԱԼԱ ՏԵՐԵԱՆ

(ՄԱՐՏ)
ՏԻԿ. Վ. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ

(ՄԱՐՏ)
ՕՐ. 3. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՄՐԱՀՈՒՄ
ՊՐ. Ա. ՓԱՅԼՈՒՆ

ԿՐԱԿԱՆ
ՊՐ. Վ. ԹԱԳԵՈՍԵԱՆ

ՔՐԱՆԱՐԸՆ
ՊՐ. Ա. ՏԵՐ ԳՈՒՀԱՆՆԱՍԵԱՆ

ԳՈՐԾՈՂՈՒՄ
Ա. ԱՐԻՋՆ

ԱՅՏԵՆԻՑԻ ՔՐԱԿԱՆ Ե ԿՐԱԿԱՆ ՍՕ ՎԱՆԻ. ԿՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԻ ԿՐԱՆԱՐԸՆ:
ԿՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԻ ԿՐԱԿԱՆ Ե ԿՐԱԿԱՆ ՍՕ ՎԱՆԻ. ԱՅՏԵՆԻՑԻ ԿՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԻ ԿՐԱՆԱՐԸՆ ԵՆ ՔՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԻ
ԿՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԻ ԿՐԱԿԱՆ Ե ԿՐԱԿԱՆ ՍՕ ՎԱՆԻ

بیت دفتر اطلاعات شد

نمایش فکسرت و نیوه در سالون زرتشتیان در شب چهارشنبه ۱۵ اردیبهشت ۱۳۱۰

۸ ونیم بعد از ظهر

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՄԻՈՒՆԻՍԻՐՆԵՐ ՆԱԽԵՉՆԵՂՆԻՐԵՄԱՄԲ

Հայոց գաղափարի և Մանկադասարանի օգտին

Հարցաշիջիմների Արամում

Մայիսի 6-ին, 1931 թ-ի

Ֆրչերան՝ ժամը 8 1/2-ին

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ

Ա. ԱՐԻԱԶՆԻ

ԿՐԵՄԱԳՐԻՆԻ

ՄԱՍԻՆԵ

Կամ լիա 3 դրո՞ւ

Փոխադրախիմն Վրայի

Մանուակցում են՝

Տիկ. Կարա Տէրտան
(Ներքև)

Տիկ. Ն. Սպիրանտ
(Մարտն)

Սր. Ս. Սարգսյան
(Պեղեղն)

Սր. Բ. Սպիտակ
(Մարտն)

Սր. Ա. Սր. Սպիրանտ
(Մարտն)

Սր. Սր. Սպիրանտ
(Մարտն)

Սր. Ս. Վրիգյան (վարժույթ) Պր. Վ. Մարտիրոսյան (Բշխան)

Պր. Վ. Վաղղն Գառնիան (Մարտն)

Ա. Արիան
(Սեպտն)

ՍԵՐԱՍԻՆԵ

Կասակ սկի Սրաք

Հեղինակախիմն Ս. Արիան (Տէրտան)

Մանուակցում են՝

Տիկ. Ե. Սիրայկյան
(Մարտն)

Սր. Ս. Վրիգյան (Մարտն) Պր. Պր. Ա. Կար Սր. Սպիրանտյան (Մարտն)

Սր. Սր. Կարանտյան (Մարտն) Վաղղն Գառնիան (Վաղղյան) և

Ս. Արիան (Վաղղն)

Պր. Վ. Կարանտյան
(Մարտն)

Տոմարի Կրմիրը 25 Կամիրը 3 Կամ.

Տոմարի Կրմիրը Կանուակցում են Հայոց գաղափարի և Փարսում

طبعة - دار نشر طهران

- ۱- اوضاع کلی تئاتر در تهران. نوشته هایگ کاراکاش، سالنامه ارمنیان ایران، سال دوم، ۱۹۲۹ صفحه ۲۹۳.
- ۲- همان کتاب صفحه ۳۹۵.
- ۳- فعالیت‌های هنری در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی. نوشته حسن شیروانی از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر صفحه ۳۶ و ۳۷.
- ۴- اوضاع کلی تئاتر در تهران، نوشته هایگ کاراکاش، سالنامه ارمنیان ایران سال دوم ۱۹۲۹ صفحه ۳۹۵.
- ۵- بنیاد نمایش در ایران - دکتر ابوالقاسم جنتی عطائی تهران ۱۳۳۳ صفحه ۷۵.
- ۶- همان کتاب صفحه ۷۵.
- ۷- تصویر
- ۸- تصویر
- ۹- تصویر
- ۱۰- تصویر
- ۱۱- تصویر
- ۱۲- فعالیت‌های هنری در پنجاه سال شاهنشاهی پهلوی، نوشته حسن شیروانی از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر صفحه ۳۷.
- ۱۳- تصویر
- ۱۴- روزنامه اطلاعات شماره ۱۲۱۱ مورخ ۲۲ آذرماه ۱۳۰۹.
- ۱۵- روزنامه اقدام شماره ۱۸۰ سال دهم پنجشنبه ۲۷ آذرماه ۱۳۰۹ و ۱۸ دسامبر ۱۹۳۰ صفحه اول.
- ۱۶- تصویر
- ۱۷- روزنامه اقدام: شماره ۱۱۸۰ سال دهم ۲۷ آذر ۱۳۰۹ صفحه سوم
- ۱۸- روزنامه اقدام شماره ۱۱۸۰ سال دهم پنجشنبه ۲۷ رجب ۱۳۴۹، ۲۷ آذر ۱۳۰۹ صفحه اول.
- ۱۹- نشریه ضمیمه مجله سپید و سیاه شهریور ۱۳۵۵ صفحه ۳.
- ۲۰- زندگی تولستوی نوشته رومن رولان، ترجمه علی‌اصغر خیره‌زاده، چاپ دوم، ۱۳۶۶، صفحه ۲۴۱.
- ۲۱- تصویر
- ۲۲- استودیو دراماتیک که اردو طریان در سال ۱۹۲۲ میلادی برابر با ۱۳۰۱ شمسی برای اعضای انجمن فارغ‌التحصیلان مدرسه مختلط هایگازیان بوجود آورده بود.

- ۲۲- تصویر
- ۲۴- پنجاه سال تاریخ تئاتر ایران، آرسن مامیان، از انتشارات باشگاه آراارات سال ۱۳۶۴ صفحه ۸۶.
- ۲۵- همان کتاب صفحه ۸۷، از آقای سارو بابومیان مدیر کتابخانه خلیفه‌گری ارمنیان تهران که کتابهای مورد نیاز را برایم فراهم ساختند سپاس فراوان دارم.
- ۲۶- پنجاه سال تاریخ تئاتر ایران، آرسن مامیان صفحه ۸۶ از انتشارات باشگاه آراارات ۱۳۶۴.
- ۲۷- تاریخچه سی و پنج سال تئاتر در ایران بقلم غلامعلی فکری سالنامه پارس سال ۱۳۲۵ صفحه ۱۴۹.
- ۲۸- از خانم دکتر آلتوش طریان که اسناد و مدارک بسیار ذیقیمتی در اختیار قرار دارند صمیمانه تشکر می‌کنم.
- ۲۹- جعفرخان از فرنگ آمده، کم‌دی در یک پرده، تصنیف حسن مقدم، مطبعه فاروس، تهران، ۱۳۰۱ شمسی، صفحه اول.
- ۳۰- همان کتاب، صفحه اول.

پرو، شہد کاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی